

PROFESORI KATOLIČKOG BOGOSLOVNOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

MATIJA BERLJAK

DR. JOSIP PAZMAN

MATIJA BERLJAK
DR. JOSIP PAZMAN
1863. – 1925.

Učiteljima
Nastavnicima
Profesorima
Dobrim ljudima
Zahvalan Matija

MATIJA BERLJAK

DR. JOSIP PAZMAN
1863. - 1925.

ZAGREB - RIM, 2015.

Biblioteka:
PROFESORI KATOLIČKOG BOGOSLOVNOG FAKULTETA
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
Knjiga I.

Matija Berljak
DR. JOSIP PAZMAN 1863. - 1925.

Izdavač:
Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Suizdavači:
Papinski hrvatski zavod Svetog Jeronima u Rimu
Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije *Tkalčić*
Niz: Radovi, knjiga 29

Za izdavače:
Tonči Matulić, Jure Bogdan i Stjepan Kožul

Urednik:
Matija Berljak

Suradnici:
Agneza Andrašek, Olja Barščevski i Lucija Boljat

Recenzenti:
Jure Brkan i Nikola Škalabrin

Jezično uređivanje:
Jelka Pavišić

Grafičko oblikovanje, tisak i uvez:
Grafika Markulin - Lukavec

ISBN 978-953-6729-43-2 (*Tkalčić*)

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem 000905215.

POPIS KRATICA

AAS	<i>Acta Apostolicae Sedis</i>
ACAPC	Archivio del Consiglio per gli affari pubblici della Chiesa
AHAZU	Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu
AKBFSZ	Arhiv Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
APCGH	Archivium Pont. Collegii Germanici et Hungarici
APHZSJR	Arhiv Papinskog Hrvatskog zavoda Sv. Jeronima u Rimu
BK	Biskupska konferencija
BKJ	Biskupska konferencija Jugoslavije
br.	broj
brr.	brojevi
BS	Bogoslovska smotra
can.	canon
CIC	<i>Codex iuris canonici</i>
FH HBA	Franjo Herman Hrvatska bogoslovna akademija
Germanikum	Collegium Gremanicum et Hungaricum de Urbe
GK	<i>Glas Koncila</i>
GSJ	<i>Glasnik Sv. Josipa</i>
HBA	Hrvatska bogoslovna akademija
HKD	Hrvatsko katoličko društvo

kan.	kanon
KAZ	Kaptolski arhiv Zagreb
KBF	Katolički bogoslovni fakultet
K. D.	Karlović David
KKP	<i>Kodeks kanonskog prava</i>
KL	<i>Katolički list</i>
KSIM	<i>Kalendar Srca Isusova i Marijina</i>
NAZ	Nadbiskupski arhiv u Zagrebu
NBS	Nadbiskupsko bogoslovno sjemenište
NDS	Nadbiskupski Duhovni Stol
p. izd.	popravljeno izdanje
P. H.	Papinski Hrvatski
PHZSJ	Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima
SHS	Srba, Hrvata i Slovenaca
SZ	Stenografski zapisi
vol.	volumen
ZCP	<i>Zakonik crkvenog prava</i>

POP RATNA RIJEČ

DR. JOSIP PAZMAN

DOSTOJAN IMENA HRVATSKOG VELIKANA

Tko god je imalo upoznat s dugom i bogatom poviješću Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, tomu sigurno nije promaklo ime dr. Josipa Pazmana, svećenika i teologa, profesora i znanstvenika, pročelnika i dekana, prorektora i rektora, župnika i dušobrižnika, mecene i dobročinitelja, filologa i prevoditelja, pisca i urednika, hrvatskog domoljuba i uznika, rođenog 18. veljače 1863. godine u Pakracu, a preminulog 5. prosinca 1925. u Zagrebu. Za sobom smo, dakle, ostavili sto i pedesetu obljetnicu Pazmanova rođenja (1863.-2013.), a ove godine se navršava devedeseta obljetnica njegove smrti (1925.-2015.). Ove dvije važne obljetnice su zasigurno opravdani povod za objavljivanje knjige pod naslovom *Dr. Josip Pazman 1683.-1925.* autora Matije Berlička, dugogodišnjega predanog profesora i pročelnika Katedre kanonskoga prava Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. No, daleko važniji od spomenutoga povoda su zapravo životni put, djelovanje i inicijative dr. Pazmana koji je ostavio neizbrisive tragove na svim mjestima gdje je djelovao i u mnogim službama koje je obnašao, a naročito na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, kao njegov profesor moralne teologije od 1894. do 1919., dekan Fakulteta u dva navrata 1910./1911. i 1915./1916., osnivač i pokretač *Bogoslovne smotre* 1910. te njezin prvi glavni urednik do 1918. Uz ove činjenice treba svakako spomenuti da je profesor Pazman

obnašao 1912./1913. službu rektora, a sljedeće godine službu prorektora Sveučilišta u Zagrebu, posvećujući veliku pozornost obnovi *Hrvatske akademske menze* koju je otvorio siromašnim studentima, činjenica koja konkretno potvrđuje njegovu evanđeosku i socijalnu osjetljivost za siromašne, podjednako u akademskom promicanju socijalnoga nauka Crkve i u praktičkom socijalno-karitativnom djelovanju, činjenica koja o dr. Pazmanu, njegovu životu i djelu najrječitije govori i preporuča ga našoj pažnji i našem poštovanju.

Na ovome mjestu treba posebno istaknuti jednu vrijednu inicijativu. Naime, ova knjiga profesora Berljaka o životu i djelu dr. Pazmana potakla nas je na pokretanje zasebnoga izdavačkog niza odnosno biblioteke *Profesori Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*. Želimo na jednome mjestu sabirati djela napisana o zaslužnim i vrijednim profesorima našega Fakulteta i time trajno svjedočiti poštovanje i zahvalnost koje im ne duguje samo sadašnja generacija profesora, nego i Sveučilište, i mjesna Crkva i hrvatsko društvo u cjelini. Teško je zamisliti pozvaniju i odgovorniju ustanovu za izvršenje ove djelatnosti od Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, dotično njegovih sadašnjih i budućih profesora. U tom je smislu Fakultetsko vijeće, na svojoj V. redovitoj sjednici, održanoj 27. veljače 2015. godine, podržalo prijedlog i jednoglasno donijelo odluku o pokretanju biblioteke *Profesori Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* koji su svojim znanstvenim, nastavnim, pastoralnim, kulturnim, izdavačkim, stručnim i socijalnim radom zadužili hrvatsku teologiju, naš Fakultet i Sveučilište, našu Crkvu i hrvatski narod. Prema tome, ova knjiga *Dr. Josip Pazman 1683.-1925.* profesora Berljaka otvara pokrenutu biblioteku i nosi počasnu titulu Knjiga 1.

U teološko-znanstvenom pogledu dr. Pazman se dokazao kao svestrani teolog u granama moralne teologije, kanonskoga prava i socijalnoga nauka. Upravo nam ova knjiga donosi rezultate opširnih i temeljitih istraživanja o

životu, školovanju, djelovanju, službama i aktivnostima dr. Pazmana, prikazujući ga kao velikoga i zaslužnoga profesora našega Fakulteta. Ona podastire hrvatskoj sveučilišnoj, crkvenoj i društvenoj javnosti jedan cjelovit pogled na život i djelo dr. Josipa Pazmana. Često nismo dovoljno svjesni vrijednosti i veličine onih koji su nam prethodili. Ova knjiga profesora Berljaka služi upravo tome da najprije sačuva od zaborava djelo jednog našeg uglednog, plodnog, utjecajnog i nadasve vrijednog profesora, zatim da na jednom mjestu sustavno i temeljito pruži pogled na njegov život i rad na temelju proučenih povijesnih izvora, dokumenata, arhivske građe i relevantne literature te, konačno, da pobudi u svima nama zahvalnost i oživi svijest o zajedničkoj prošlosti ugrađenoj u sadašnjost kao zalogu sretne i plodne budućnosti našega Fakulteta.

Knjiga čitatelju pruža pregršt zanimljivih i intrigantnih detalja iz života dr. Pazmana te baca dragocjeno svjetlo na bremenite povijesne događaje i mnoge osobe, Pazmanove suvremenike, iz hrvatskoga crkvenog, društvenog i političkog života u prvoj četvrtini 20. stoljeća. Ne samo znanstveni i akademski, nego nadasve crkveni, društveni, politički i socijalni angažman dr. Pazmana učinili su ga jednim od najprodornijih crkvenih i teoloških ljudi svoga vremena za kojega vrijedi pravilo da je sve što je radio urodilo višestrukim plodovima koje zahvalno uživamo mi suvremenici. Za Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu dovoljno je spomenuti uvođenje predavanja iz socijalnog nauka Crkve još krajem XIX. stoljeća te osnivanje i pokretanje *Bogoslovne smotre* 1910. godine, za Sveučilište u Zagrebu treba spomenuti *Hrvatsku akademsku menzu*, za crkvenu kanonsku znanost hrvatski prijevod *Zakonika crkvenog prava* iz 1917. godine. Njegov doprinos na kulturnom i društvenom planu zadivljuje još i danas, kao i onaj na planu teološkoga i crkvenog rada i izdavaštva te okupljanja vjernika u razne crkvene udruge. Bio bi propust ne spomenuti da je dr. Pazman zbog svoga neustrašivog i istaknutog hrvatskog državotvornog djelovanja, a u vremenima kad

su mnogi od kojih se to ne bi bilo očekivalo zagovarali neke druge državne tvorbe, čak i robijao.

Ovih nekoliko uvodnih misli žele samo potaknuti čitatelje da posegnu za ovom vrijednom knjigom profesora Berljaka i da na temelju provjerenih istraživanja upoznaju život i djelo dr. Josipa Pazmana kao marljivo-ga i zaslužnog profesora i dekana Katoličkoga bogoslovnog fakulteta te rektora i prorektora Sveučilišta u Zagrebu, istaknutoga hrvatskog intelektualca i domoljuba, neumornog promicatelja hrvatskoga katoličkog i teološkog izdavaštva, zauzetoga dušobrižnika i skrbnika siromašnih, osnivača i pokretača mnogih crkvenih udruga i časopisa.

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu je istovremeno ponosan i zahvalan što zajedno s drugima izdaje ovo vrijedno djelo i to još kao prvu knjigu u novoutemeljenoj biblioteci *Profesori Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*. Ova knjiga na najbolji način povezuje bogatu povijest i dinamičku sadašnjost našega Fakulteta, dotično povezuje život i djelo dr. Josipa Pazmana sa znanstveno-istraživačkim i nastavnim radom autora i profesora našega Fakulteta prof. dr. sc. Matije Berljaka. U ime Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu čestitamo i zahvaljujemo profesoru Berljaku za uloženi trud i rad te odajemo priznanje za izvrsno djelo koje iz riznice iznosi staro i novo i tako promiče ugled Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

U Zagrebu, na blagdan djevice i crkvene naučiteljice
sv. Katarine Sijenske, 2015.

Dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

Prof. dr. sc. Tonči Matulić

UVODNA RIJEČ

HRVATSKI VELIKAN DR. JOSIP PAZMAN

Prigodom devedesete obljetnice smrti (†1925.) dr. Josipa Pazmana, objavljivanjem ove knjige, želimo dati mali doprinos boljem poznavanju života i djela čovjeka gotovo zaboravljenog, a doista velikog i to na različitim područjima. On je bio svećenik velike naobrazbe, profesor, pisac, prevoditelj, organizator, rodoljub, politički djelatnik, župnik, ... Pazman je bio veoma radin, hrabar, nepokolebljiv; njega i njegova djela mnogi su hvalili, neki ga nisu shvaćali, a onima koji su imali samo vlastite ili tuđinske interese, on je smetao pa su ga progonili i bacili u zatvor. Ovdje je, dakle, riječ o njegovom burnom, zanimljivom pa i mukotrpnom životnom putu, te o njegovom na različitim područjima i za Crkvu i za hrvatski narod plodonosnom djelovanju.

Dr. Josip Pazman jedan je od hrvatskih velikana koji je svoje snage, hrabrost, znanje, sve svoje djelovanje usmjerio na dobrobit Crkve i naroda kojemu je pripadao. Bio je svećenik, znanstvenik, profesor velike naobrazbe, bogate kulture, bio je prvi rektor našeg modernog Zavoda u Rimu, pisac, prevoditelj, organizator, rodoljub, politički djelatnik, upravitelj župe, čovjek darežljiv, veoma radin, hrabar, nepokolebljiv te je u našoj povijesti ostavio duboki trag. Neka djela sam je započeo, druga je nastavio, a mnoga i ostvario. Živio je u nemirnim vremenima društvenih, gospodarskih, političkih, nacionalnih, vjerskih i drugih promjena, previranja i sukoba.

Pazmana i njegovo djelo mnogi su poštivali, hvalili, no bilo je i onih koji ga nisu mogli ili nisu htjeli shvatiti, a oni koji su imali samo svoje ili tuđinske interese pokazivali su

prema njemu netrpeljivost pa i neprijateljstvo; oni su ga omalovažavali, progonili, izagnali, bacili u zatvor.

Danas je dr. Pazman uglavnom zaboravljen, premda neka njegova velika ostvarenja i sada postoje na korist mnogih i u Crkvi i hrvatskom narodu.

Prošle godine smo izdali Pazmanov cjeloviti prijevod prvog Zakonika Crkve iz 1917. godine te dodali prilog o njegovom životu i djelu pod naslovom: *Zakonik crkvenog prava /Uređen po odredbi pape Pija X., /proglašen po nalogu pape Benedikta XV. (1917.). Dr. Josip Pazman (1863. - 1925.), Zagreb - Rim, 2014.*

Sada u ovom djelu ponajprije govorimo o Pazmanovim osobnim podacima, odgoju i školovanju, zatim o njegovom nastavnom i znanstvenom djelovanju, te na kraju o njegovim hvalevrijednim ostalim djelatnostima. U knjigu smo uvrstili i slikopise u svezi njegovoga života i rada. Na kraju smo u *Prilogu* donijeli prijepis važnijih isprava koje mogu pomoći boljem razumijevanju Pazmanovog života i rada, te vremena u kojem je živio i djelovao.

Svima onima koji su nam tijekom ovoga vrlo složenog posla na bilo koji način pomogli, izričemo iskrenu zahvalnost. Posebno zahvaljujemo dekanu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Tončiju Matuliću, rektoru Papinskoga hrvatskog zavoda Svetog Jeronima u Rimu msgr. dr. sc. Juri Bogdanu, dr. Stjepanu Razumu, msgr. Nedjeljku Pintariću, msgr. Matiji Jurakoviću, preč. Perici Matanoviću, gospodinu Danijelu Lončaru, gospodinu Mariu Baraću, suradnicima, izdavačima, nakladniku i recenzentima.

U Zagrebu, na blagdan svetoga Josipa, 2015.

Prof. dr. sc. Matija Berljak

DR. JOSIP PAZMAN
1863. - 1925.

*Dr. Josip Pazman je bio Hrvat, kremeniti, nesebični Hrvat.
Imao je jaku volju, čelični karakter.
Čovjek bez karaktera, koji se ljulja poput trske na vjetru,
nikad ne će doći u pogibao, da ga tko okriví s turdoglavostí.
A dr. Pazman je bio daleko od moralne nestalnosti slabíca.*

Katolički list

*Dr. Pazman: Svagdje je govorio istinu i to potpunu istinu;
svagdje je branio pravicu i to potpunu pravicu;
svagdje hotio da vrši dužnost i to potpunu dužnost.
Takvi potpuni značají dašto da naíđu na zavist u nesposobnih,
na mržnju kod zlobnih, na progon kod silovitih.*

Kalendar Srca Isusova

- ŠARIĆ, I. E., *Suvremene spasonosne misli. Eseji i okružnice*, Zagreb 2008.
- ŠTEFANIĆ, V., *Staroslavenska akademija u Krku (1902.-1927.)*, u *Croatia sacra*. Arhiv za crkvenu povijest Hrvata, uredio K. Draganović, god. 13-14, br. 22-23, Zagreb 1944., str. 24-25.
- TOMIĆ, S., *Zaboravljeni zagrebački teolozi: Josip Pazman (1863.-1925.)*, u *Kana*, srpanj-kolovoz, Zagreb 2001., str. 34-36.
- TUMPIĆ, M., *Zavod Sv. Jeronima u Rimu*, u *Croatia sacra*, (ur. K. Draganović), god. 11-12, br. 20-21, Zagreb 1943., str. 345-346.
- VALENTE, M., *Diplomazia pontificia e Regno dei Serbi, Croati e Sloveni (1918-1929)*, Split 2012.
- VANINO, M., *Teologija u Hrvata*, u *Croatia sacra*, (uredio K. Draganović), god. 11-12, br. 20-21, Zagreb 1943.
- VERAJA, F., *Nikola Moscatello savjetnik Jugoslavenskog Poslanstva pri Svetoj Stolici. »Uspomene« u svjetlu dokumenata. Doprinosi povijesti katolicizma u Jugoslaviji (1922.-1946.)*, Rim 2014.
- VIŠE SVEĆENIKA, *Barac i drugovi*, u *Riječ Srba-Hrvata-Slovenaca*, Zagreb, br. 24, od 11. ožujka 1920., str. 4-5.
- VRAČIĆ, B.- KOVAČIĆ, A. *Sestre milosrdnice Sv. Vinka Paulskoga s kućom maticom u Zagrebu 1845.-1995.*, I. *Kuća matica*, Zagreb 1996.
- Zbornik naučnih i književno-umjetničkih priloga bivših đaka i profesora Zagrebačke klasične gimnazije o 350-godišnjem jubileju 1607.-1957.*, Zagreb 1957.
- ZVONAR, I., *Fran Barac (1872.-1940.). Život i djelo*, Zagreb 2012.
- ZVONAR, I., *Mons. dr. Josip Pazman (1863.-1925.): prilog poznavanju političkog djelovanja*, u *Časopis za suvremenu povijest*, god. 37., br. 2, Zagreb 2005., str. 423-443.
- ZVONAR, I., *Pogled na 1918. iz perspektive dijela istaknutih sudionika*, u *Zbornik 1918. u hrvatskoj povijesti*, Zagreb 2012., str. 501-524.

KAZALO IMENA OSOBA

Sastavio Stjepan Razum

- A**
 Andrašek, Agneza, 4
- B**
 Badaj, 169
 Bajcer, 204
 Bakšić, Stjepan, 114
 Baldi, 29-30
 Baloban, Stjepan, 33, 35, 219
 Barac (Barec), Fran, 22-23, 35, 73-74, 80-82, 105, 109, 113-119, 176-177, 180, 219, 227
 Barać, Mario, 12
 Barlè, Janko, 113
 Baron, Gustav, 76
 Barščevski, Olja, 4
 Bastien, Petar (Pierre), 116-118, 220
 Bauer, Antun, 35, 79-80, 82, 89, 109, 111-114, 116, 120-121, 171-172, 196, 198, 219
 Bazala, V., 35, 90, 197, 219
 Bažant, 181
 Belošević, Vasilije, 168, 175
 Benčević, Stjepan, 162
 Benedikt XIV., 61
 Benedikt XV., 39, 41, 62-64, 69, 218-220
 Berljak, Matija, 1-4, 7-10, 12, 15, 38-39, 42-44, 62, 64, 66, 73, 213-215, 218-220
 Biederlack, 29
 Billot, 30
 Blasina, P., 118, 220
 Blažena Djevica Marija, 6, 33-34, 60-61, 94, 96-102, 106, 121, 125, 129, 218, 225-226
 Boban, Š., 86, 220
 Bobovec, Damir, 29-30
 Bogdan, Jure, 12, 15-16, 43-44, 54, 60, 220-221, 223-226
 Bogdanović, 168, 182
 Boljat, Lucija, 4
 Bourne, Francis, 118
 Brandi, V., 57-58, 221
 Branuška, 186
 Bratović, 204
 Brestovec, 184
 Brkan, Jure, 4
 Brusać, Zvonimir, 86, 220
 Bubalo, 188

Bujanović, Ivan, 15, 23, 29-
32, 119, 217

Bulić, Frane, 45

Buturac, Josip, 80-81, 221

Buturac, Lojzo, 23, 221

C

Carević, Josip, 85

Carini, 29

Celinščak, Josip, 61, 100,
225

Chubirko, Sergej, 1

Coronini Cronberg, 54

Cvetan, Franjo, 66

Cvetan, Štefica, 66

Č

Čižmeković, 210

Črnčić, Ivan, 48

D

Davidović, Ljubo, 117, 187

De Luca, 29

Deželić, Velimir, st., 98-99,
221

Divković, Mirko, 21-22,
224

Dobronić, Lelja, 95, 221

Dočkal, Juraj, 21

Dočkal, Kamilo, 96, 221

Dojčić, Stjepan, 183

Domac, 203

Draganović, Krunoslav, 39,
53, 122, 227

Drohobecki, Julije, 36, 88

F

Farkaš, odvjetnik, 66

Ferrari, 29

Ferretti, 29

Filipović, 191, 197-198

Fišer (Fischer), 175,
177-180

Flammarion, 183

Floeck, Joseph, 38

Franić, Frane, 45, 225

Frank, Josip, 203, 206

Franki, Antun, 45

Friš, Andrija, 45, 55-56

G

Gasparri, Petar (Pietro), 64,
116-118, 218

Gjivanović, 54

Goeszl, Ivan, 82, 122

Grgur XIII., 28-29

Grijak, Zoran, 45-46, 57,
222

H

Habsburško-Lotarinški, Franjo Josip I., 15, 31-32,
36, 80-81, 92, 183, 217,
226

Hadrović, 113, 183, 209

Harambašić, A., 53

Haulik, Juraj, 87

Heblin, 210

Hećimović, 181

Herendić, 181, 184

Herman, Franjo, 5, 39-41,
63-66, 68-70, 72, 218,
220, 222

- Holjac, Janko, 95
 Horvat, 115, 180, 203, 206, 211
 Horvat, Josip, 105-106, 222
 Horvat, Karlo, 49-50, 53, 56, 59, 222
 Horvat, Rudolf, 105, 107, 109, 159, 173, 222
 Hrustić, 209
 Hrvoj, 209
 Huzjak, Ivan, 93, 222
- I**
- Isus Krist, Spasitelj, 6, 14, 30, 33, 61, 94, 97, 99-101, 121, 129, 221, 226
 Ivan Pavao II., 42, 68, 70, 219, 223
 Ivančan, Ljudevit, 106, 222
 Ivančić, S., 53, 222
- J**
- Jagatić, Andrija, 45
 Jagić, 174
 Janjatović, Bosiljka, 104, 115, 222
 Jedvaj, 176
 Jelić, Luka, 53, 222
 Jemeršić, Ivan Nepomuk, 18, 21, 226
 Juraković, Matija, 12
 Jurišić, Pavo, 25, 122, 223, 225
- K**
- Karlović, David, 35, 73, 90, 93, 104, 223
 Katalinić, Ante, 35, 223
 Kežman, Ljudevit, 111, 115-116, 178-180, 182-183, 185, 189-190, 192-193, 195-196, 202, 210-211
 Kisić, V., 53, 222
 Kiš, 208
 Klement VIII., 136
 Kokša, Đuro, 42-43, 67-68, 70, 223
 Kolarić, Juraj, 122, 223
 Korenić, Stjepan, 75, 82, 88, 223
 Korošec, Antun, 186-187
 Kosača, Katarina, 134
 Koščak, I., 45
 Koščec, 188, 197, 199, 201, 203, 211
 Kovačević, Josip, 22
 Kovačević, Milan, 106, 173-174, 178, 184-185, 197
 Kovačić, A., 92, 227
 Kovačić, Slavko, 43-44, 54, 223
 Kožul, Stjepan, 4, 33, 113, 121, 223
 Kranjčević, Silvije Strahimir, 26-27
 Krapac, Ivan, 88
 Krizman, Bogdan, 17, 104, 107, 109, 111-112, 116-117, 173, 223-224
 Krleža, Miroslav, 15
 Kržan, Antun, 16, 23-25, 217
 Kuhar, 198

- Kumičić, Eugen, 53
 Kuntarić, Đuro, 22-23, 226
 Kuštreba, 201-202, 207
- L**
- Laginja, Matko, 126, 197, 211
 Lang, Josip, 35-36, 97, 219, 223
 Lav (Leon) XIII., 38, 45-47, 49-50, 52-53, 56-57, 58-59, 61, 97, 100, 218
 Leber, Pavao, 82
 Leopold, Edgar Josip, 74, 78, 80-81
 Lepušić, Gustav, 122
 Lidebald, 93
 Lončar Danijel, 12
 Lončarić, Josip, 40, 65-66, 125, 127
- M**
- Macan, Valerija, 73, 224
 Macchi, Alojzije, 142
 Maček, Vladko, 111, 115-116, 178-181, 183, 185-186, 188, 190, 192-193, 195-196, 202, 210-211
 Mađerec, Juraj, 25, 41, 48, 50-51, 53-55, 58, 69, 224
 Maračić, Ljudevit, 25-26, 224
 Marchetti, Mirko, 105
 Marković, Dragovan, 197
 Marković, Jevrem, 197
 Markulin, Vinko, 4, 12
 Matanović, Perica, 12
 Matasić, Ante, 162
 Matić, 198-199
 Matijević, Ivan, 22
 Matković, Hugo, 82, 122-123
 Matoš, Antun Gustav, 44, 224
 Matulić, Tonči, 10, 12
 Maurović, Antun, 88
 Mazzura, Šime, 53
 Medaković, 203, 208
 Medved, 175, 178, 181
 Merchich, M., 84-85
 Mihalović, Hugo, 35, 82, 109-114, 116, 118-119, 168, 171-172
 Mihalović, Josip, 25, 31, 33, 177, 190
 Miklenić, Ivan, 15, 39, 42, 62, 86, 89, 224
 Miletić, 207-208
 Milinović, Šimun, 57
 Milković, Josip, 163
 Mišerda, Marko, 86, 220
 Modrić, Josip, 31
 Mohaček, 100
 Moškatalo (Moscatello), Nikola, 55-56, 227
 Motika, 173
- N**
- Nakić, 54
 Nežić, Dragutin, 40, 66
 Nikić, Mijo, 99, 221
 Nikola V., 134, 138
 Novaković, Josip, 22

- Novaković, Nenad M., 86, 220
- O**
- Oberški, Janko, 81
 Odar, Alojzije, 41, 69
- P**
- Palmotić, Junije, 107, 113, 209
 Palunka, Vinko, 45
 Paulski, Sveti Vinko, 89, 92, 122, 227
 Pavao VI., 59
 Pavišić, Jelka, 4
 Pazman, Antun (I.), 16-17
 Pazman, Antun (II.), 17
 Pazman, Franjica, rođ. Vošalek (Vošelik), 16-17
 Pazman, Josip, 1, 3-4, 7-43, 45-50, 52-75, 77-90, 92-130, 143, 157-159, 165, 167-215, 218-221, 223-227
 Pazman, Josip (II.), 17
 Pazman, Karolina, rođ. Karolyi, 17
 Pazman, Marija (I.), 16-17
 Pazman, Marija (II.), 17
 Pazman, Paulina, 16-17
 Pazman, Pavao (I.), 15-17, 157
 Pazman, Pavao (II.), 17
 Pazman, Petar, 16-17
 Pellegrinetti, Ermenegildo, 40-41, 67-68
 Penić, Matija, 82
 Perčić, Antun, 86, 220
 Perić, Ivo, 107
 Perić, Ratko, 25, 42-43, 45, 47-48, 50, 53, 56, 59, 67, 225
 Pernar, Ivan, 113, 179, 184, 209
 Peršić, 194
 Pintarić, Nedjeljko, 12
 Pio VI., 136
 Pio X., 38-39, 41, 61-64, 69, 86, 99, 218-220
 Pio XI., 123, 125
 Polić, 184
 Popović, 202
 Posilović, Juraj, 45-46, 55, 57, 80, 88, 217
 Potrelica, Filip, 17, 225
 Prebeg, Vladimir, 106-108, 159, 162, 165, 173, 178, 190, 192-193, 197, 209
 Predavec, Josip, 106, 180, 184
 Premuš, Dominik, 22, 82, 121
 Pribičević, Milan, 193
 Pribičević, Svetozar, 108, 111, 117, 159, 177, 186, 188-189, 196, 200
 Puk, Mirko, 162
 Puljić, Želimir, 25, 45, 223, 225
- R**
- Radičević, Lovro, 193
 Radić, Antun, 183
 Radić, Branko, 193

- Radić, Marija, 17, 109, 111-113, 115-117, 173, 180, 191, 205-206, 209-211
- Radić, Milica, 181-182, 184, 193, 197, 203, 205, 207, 209
- Radić, Mira (Micika), 113, 174-175, 178, 188, 196, 205, 209
- Radić, Pavao, 191, 197
- Radić, Slavica, 113, 196, 209
- Radić, Stjepan, 17, 106, 109, 111-113, 115-117, 173, 178-180, 183, 185, 191, 196-197, 205-206, 209-211, 222, 224
- Radić, Vladko, 193
- Radoničić, 189
- Raičević, G., 50
- Rajaković, 112, 190
- Rampola, 56
- Razum, Stjepan, 4, 12, 18, 21, 32, 114, 117, 122, 127, 157, 219, 226, 229
- Rebić, Adalbert, 73, 226
- Riesner, 190
- Ritig (Rittig), Svetozar, 80, 89, 113, 204
- Rončević, M., 92, 226
- Ruspini, Ivan Anđelo, 35, 74
- Sijenska, Sv. Katarina, 10
- Siksto V., 134, 137-138
- Sirovec, Stjepan, 26, 226
- Skerlec, Ivan, 183
- Slamić, Antun, 113
- Smičiklas, Tadej, 57
- Spinetti, 30
- Stadler, Josip, 25, 33, 45-46, 53, 55-58, 89, 122, 222-223, 225
- Starčević, Antun, 161
- Steinhuber, Andrija (Andreas), 28, 37-38, 46, 226
- Stepinac, Alojzije, 66
- Stepinac, Matija, st., 76
- Strahinščak, Milan, 82
- Strossmayer, Josip Juraj, 27, 45-46, 55, 57-58, 88, 217
- Strugar, 191, 193, 195, 202
- Susca, A., 53
- Sveta Cecilija, 89, 97, 224
- Sveta Katarina Sijenska, 10
- Sveta Katarina, 100, 106-107
- Sveta Lucija, 125
- Sveti Anselmo, 117
- Sveti Blaž, 114
- Sveti Ćiril, 96, 99, 221
- Sveti Ivan Nepomuk, 101-102
- Sveti Ivan Pavao II., 42, 68, 70, 219, 223
- Sveti Ivan Zlatousti, 93
- Sveti Jeronim, 3, 5-6, 12, 15-16, 23, 25, 40-41, 43-60, 62, 65, 69, 89, 121, 125-126, 128,

S

- Salis-Seewis, Franjo, 82
- Schroeder, Friedrich, 38
- Seršić, Z., 43, 226

- 133-134, 136-140, 142, 220-227
 Sveti Josip, 5, 12, 15, 42, 48, 50, 61, 73, 81, 87-90, 94-95, 102, 125, 224-225
 Sveti Marko, 204
 Sveti Metod, 96, 99, 221
 Sveti Mihael, 193
 Sveti Nikola, 125
 Sveti Petar, 33, 40, 42, 65-66, 73, 89-90, 122-127, 129, 142, 185, 218
 Sveti Stjepan kralj, 161
 Sveti Toma, 81
 Sveti Vinko Paulski, 89, 92, 122, 223, 227
- Š**
- Šafar, Dragan, 162
 Šagi-Bunić, Tomislav Janko, 73-74, 82, 226
 Šarić, Ivan Evandelist, 27, 45, 227
 Ščukanec, 175
 Šegvić, Kerubin, 202
 Šimrak, Janko, 118, 169, 196
 Škalabrin, Nikola, 4, 64, 220
 Štefanić, V., 122, 227
 Šurmin, Đuro, 184
- T**
- Tkalčić, Ivan Krstitelj, 4, 19, 21, 33, 64, 93, 113-114, 117, 121-122, 127, 220, 222-223, 226
 Tomić, S., 15, 227
 Tomljenović, Tomislav, 194, 203, 205-206
 Trumbić, Ante, 115
 Tućan, 107
 Tumpić, M., 53, 227
- U**
- Urbannitsch, P., 54
- V**
- Valente, M., 117-118, 227
 Valle, 30
 Vanino, Miroslav, 39, 65, 227
 Vannutelli, Serafino, 45-50, 52
 Veraja, Fabijan, 55-56, 227
 Vergilije P. Maron, 78
 Vilmek, 182
 Vimer, Rudolf, 32, 82
 Vitezić, Ivan, 54
 Vitić, 54
 Vlahović, Drago, 162
 Vojnović, Lujo, 56
 Volarić, Josip, 22
 Volović, Josip, 32, 112, 198
 Voršak, 88
 Vošalek, Franjica, udana Pazman, 16-17
 Vračić, B., 92, 227
 Vučetić, Stjepan, 33, 223
 Vuković, 115, 211
- W**
- Walter, 210
 Wandruszka, A., 54
 Wernz, Francisco, 29

Z

Zagoda, Franjo, 105, 113-114, 116, 118-119

Zastavniković, 186, 188-189

Zazari, 29

Zlatousti, Sveti Ivan, 93

Zrinski, Nikola, 180

Zvonar, Ivica, 15, 23, 103, 114-115, 117, 119, 227

Ž

Živković, Andrija, 74, 81, 98

SADRŽAJ

POPIS KRATICA	5
POP RATNA RIJEČ - Tonči Matulić	7
UVODNA RIJEČ - Matija Berljak	11

DR. JOSIP PAZMAN

1863. - 1925.

I. Osobni podaci, odgoj i školovanje	15
II. Nastavno-znanstvena djelatnost	31
III. Ostale djelatnosti	43
1. Prvi rektor modernog Zavoda svetog Jeronima u Rimu	43
2. Knjige, prijevodi, časopisi i listovi	60
a) Knjige	60
b) Prijevodi	61
c) Časopisi i listovi	73
- Bogoslovska smotra	73
1) Pokretač BS	73
2) Urednik BS	80
3) Pisac u BS	83
4) Financijska briga i zaklada	87
- Katolički list - Zagreb	88
- Glasnik Sv. Josipa - Zagreb	89
- Ostali časopisi i listovi	90
3. Hrvatska akademska menza	90
4. Društvo 'Hrvatski katolički kasino'	93

5. Hrvatsko katoličko tiskovno društvo na dionice	93
6. Apostolat Sv. Ćirila i Metodija	96
7. Društvo Sv. Cecilije	97
8. Marijina kongregacija	97
9. Pazmanova pobožnost	101
10. Hrvatski rodoljub - političar	103
11. Sudionik i tajnik Prve sinode Zagrebačke nadbiskupije	120
12. Ostale službe i djelatnosti	121
13. Upravitelj župe Sv. Petra u Zagrebu	122
Zaključak	127

PRILOZI

I. Prilog – Breve <i>Slavorum Gentem</i>	133
II. Prilog - Opći sud i potrebni ispravci u Pazmanovu prijevodu Zakonika	143
1. Giudizio generale della traduzione	143
2. Corrigenda et emendanda in versione croatica Codici Juris Canonici	143
III. Prilog - <i>Prisega (Iuramentum)</i> Josipa Pazmana	157
IV. Prilog - Prosvjed Stranke prava	159
V. Prilog - Pazmanova pisma iz zatvora	167
VI. Prilog - Pismo dekana Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu i odgovor Biskupske konferencije	171
VII. Prilog - Josip Pazman u korespondenciji Stjepana Radića	173
RIASSUNTO	213
SUMMARY	214
ZUSAMMENFASSUNG	215
VRELA I LITERATURA	217
KAZALO IMENA OSOBA	229
SADRŽAJ	237

A. M. D. G.

◆ Omot: Pakrac, Kapela sv. Ivana Nepomuka, vitraj sv. Josipa
izrađen u Budimpešti 1902. godine - Pazmanov dar

UNIVERZITETA
U ZAGREBU

PRAVNI
FAKULTET

